

Bệnh đậu mùa khỉ - Hỏi và đáp

Ngày 20 tháng 5 năm 2022

Được dịch từ: <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/monkeypox>

Bệnh đậu mùa khỉ là gì?

Đậu mùa khỉ là một bệnh do vi rút đậu mùa khỉ gây ra. Đây là bệnh lây nhiễm từ động vật do vi rút gây ra, có nghĩa là bệnh có thể lây lan từ động vật sang người. Bệnh cũng có thể lây truyền giữa người với người.

Bệnh đậu mùa khỉ thường gặp ở đâu?

Bệnh đậu mùa khỉ thường thấy ở Trung Phi và Tây Phi nơi có nhiều rừng nhiệt đới và nơi các loài động vật có thể mang vi rút thường sinh sống. Người mắc bệnh đậu mùa khỉ thỉnh thoảng cũng được ghi nhận ở các nước khác ngoài Trung Phi và Tây Phi, sau khi di chuyển từ các khu vực có bệnh đậu mùa khỉ lưu hành.

Triệu chứng của bệnh đậu mùa khỉ là gì?

Triệu chứng điển hình của bệnh đậu mùa khỉ bao gồm sốt, đau đầu dữ dội, đau cơ, đau lưng, giảm năng lượng, sưng hạch và phát ban hoặc tổn thương da. Ban thường bắt đầu với 1 đến 3 ngày khởi sốt. Tổn thương da có thể phẳng hoặc hơi nổi, chứa dung dịch trong hoặc hơi vàng, và sau đó có thể đóng vảy, khô và rụng vảy. Số lượng tổn thương da trên một người có thể dao động từ một vài cho đến vài nghìn nốt. Ban có xu hướng tập trung ở mặt, lòng bàn tay và lòng bàn chân. các tổn thương này cũng có thể gặp ở miệng, bộ phận sinh dục và mắt.

Triệu chứng điển hình thường kéo dài từ 2 đến 4 tuần và tự biến mất mà không cần điều trị. Nếu bạn nghĩ rằng bạn có những triệu chứng có thể là bệnh đậu mùa khi, hãy tư vấn với cán bộ y tế. Hãy cho họ biết nếu bạn có tiếp xúc gần với người bị nghi ngờ hoặc xác định mắc bệnh đậu mùa khi.

Người có thể tử vong do bệnh đậu mùa khi không?

Trong hầu hết các trường hợp, triệu chứng của bệnh đậu mùa khi tự mất đi trong vòng vài tuần nhưng ở một số người, chúng có thể dẫn đến các biến chứng y khoa và thậm chí là tử vong. Trẻ sơ sinh, trẻ em và người có bệnh nền là suy giảm miễn dịch có thể có nguy cơ gặp triệu chứng nghiêm trọng hơn và tử vong do bệnh đậu mùa khi.

Biến chứng ở các ca bệnh đậu mùa khi nặng bao gồm nhiễm trùng da, viêm phổi, lú lẫn, và nhiễm trùng mắt có thể dẫn đến mất thị giác. Có khoảng 3% đến 6% ca bệnh được báo cáo đã dẫn đến tử vong ở các nước có bệnh lưu hành trong thời gian gần đây, thường ở trẻ em hay người có bệnh lý khác. Điều quan trọng cần chú ý là tỷ lệ tử vong này có thể cao hơn thực tế do hoạt động giám sát ở các nước lưu hành bệnh còn hạn chế.

Bệnh đậu mùa khi lây truyền từ động vật sang người như thế nào?

Bệnh đậu mùa khi có thể lây sang người khi người có tiếp xúc với động vật nhiễm bệnh. Vật chủ bao gồm động vật gặm nhấm và động vật linh trưởng. Nguy cơ mắc bệnh đậu mùa khi từ động vật có thể giảm được bằng cách tránh tiếp xúc mà không có sử dụng bảo hộ cá nhân với động vật hoang dã, đặc biệt là động vật bị ốm hoặc đã chết (bao gồm cả thịt và máu của chúng). Ở các nước có bệnh lưu hành, nơi động vật mang bệnh đậu mùa khi, cần nấu chín kỹ bất cứ thức ăn nào chứa thịt hoặc bộ phận của động vật trước khi ăn.

Bệnh đậu mùa khi lây từ người sang người như thế nào?

Người mắc bệnh đậu mùa khi có nguy cơ làm lây nhiễm trong thời gian có triệu chứng (thông thường là từ 2 đến 4 tuần). Bạn có thể bị lây bệnh đậu mùa khi do tiếp xúc gần

với người có triệu chứng. Nốt ban, dịch cơ thể (như dịch, mủ hoặc máu từ tổn thương trên da) và vảy đặc biệt có nguy cơ làm lây nhiễm. Quần áo, ga gối, khăn mặt hoặc vật dụng khác như dụng cụ ăn/bát đĩa bị nhiễm vi rút do tiếp xúc với người nhiễm bệnh cũng có thể làm lây bệnh cho người khác.

Vết loét, tổn thương hoặc chỗ đau trong miệng cũng có nguy cơ làm lây nhiễm, nghĩa là vi rút có thể lây qua nước bọt. Do đó, người có tương tác gần gũi với người có nguy cơ làm lây nhiễm bao gồm cán bộ y tế, người nhà và bạn tình có nguy cơ nhiễm bệnh cao hơn.

Vi rút cũng có thể làm lây bệnh từ người đang có thai sang bào thai qua rau thai hoặc từ cha mẹ nhiễm bệnh sang con trong hoặc sau khi sinh do tiếp xúc trực tiếp da với da.

Hiện chưa rõ người không có triệu chứng có thể làm lây bệnh hay không.

Đối tượng có nguy cơ mắc bệnh đậu mùa khi?

Bất cứ ai có tiếp xúc gần gũi với người có triệu chứng bệnh đậu mùa khi, hoặc với động vật nhiễm bệnh đều có nguy cơ nhiễm bệnh cao. Người đã tiêm vắc xin ngừa đậu mùa có nhiều khả năng được bảo vệ ở mức độ nhất định trong phòng ngừa nhiễm bệnh đậu mùa khi. Tuy nhiên, người trẻ tuổi ít có khả năng là đã tiêm phòng bệnh đậu mùa vì hoạt động tiêm phòng đậu mùa đã chấm dứt trên toàn thế giới sau khi bệnh đậu mùa đã trở thành bệnh ở người đầu tiên được thanh toán vào năm 1980. Ngay cả khi người đã được tiêm phòng đậu mùa sẽ được bảo vệ ở mức độ nhất định chống bệnh đậu mùa khi, họ vẫn cần thực hiện các biện pháp đề phòng để bảo vệ bản thân và người khác.

Trẻ sơ sinh, trẻ em và người có bệnh nền là suy giảm miễn dịch có thể có nguy cơ mắc triệu chứng nghiêm trọng hơn và tử vong do bệnh đậu mùa khi. Cán bộ y tế cũng có nguy cơ cao do phơi nhiễm vi rút trong thời gian dài hơn.

Tôi có thể bảo vệ bản thân chống bệnh đậu mùa khi như thế nào?

Bạn có thể giảm nguy cơ bằng cách hạn chế tiếp xúc với người đã có nghi ngờ hoặc khẳng định mắc bệnh đậu mùa khi.

Nếu bạn cần phải tiếp xúc vật lý với một người mắc bệnh đậu mùa khi do bạn là cán bộ y tế hoặc người sống cùng, hãy khuyến khích người nhiễm bệnh tự cách ly và che bắt cứ vùng tổn thương da nào nếu có thể (ví dụ, bằng cách mặc quần áo che lên chỗ có ban). Khi bạn tiếp xúc gần với họ, họ cần đeo khẩu trang y tế, đặc biệt là nếu họ đang bị ho hoặc có tổn thương trong miệng. Bạn cần cũng đeo khẩu trang. Tránh tiếp xúc da với da bất cứ khi nào có thể và sử dụng găng tay dùng một lần nếu bạn tiếp xúc trực tiếp với vùng da bị tổn thương. Hãy đeo khẩu trang khi xử lý quần áo hoặc ga gối nếu người đó không thể tự làm được.

Thường xuyên rửa tay bằng xà phòng và nước hoặc sát khuẩn tay bằng dung dịch sát khuẩn tay có chứa cồn, đặc biệt là sau khi tiếp xúc với người nhiễm bệnh, quần áo, ga giường, khăn và các vật dụng khác của họ hoặc các bề mặt mà họ đã tiếp xúc hoặc có khả năng đã tiếp xúc với nốt ban hay chất tiết đường hô hấp của họ (ví dụ, dụng cụ, bát đĩa). Giặt quần áo, khăn và ga giường và dụng cụ ăn của người đó bằng nước ấm và bột giặt. Làm sạch và khử khuẩn bất cứ bề mặt nào đã bị nhiễm bẩn và tiêu hủy chất thải bị nhiễm bẩn (ví dụ, băng gạc) một cách phù hợp.

Trẻ em có thể mắc bệnh đậu mùa khi không?

Trẻ em thường dễ mắc các triệu chứng nghiêm trọng hơn so với trẻ vị thành niên và người trưởng thành. Vi rút cũng có thể truyền sang bào thai hoặc trẻ sơ sinh trong quá trình sinh nở hoặc tiếp xúc vật lý sớm.

Tôi cần làm gì nếu tôi nghĩ rằng tôi có thể bị bệnh đậu mùa khi?

Nếu bạn nghĩ rằng bạn đang có triệu chứng hoặc đã tiếp xúc gần với một người mắc bệnh đậu mùa khi, hãy liên hệ với cán bộ y tế để xin tư vấn, xét nghiệm và được chăm sóc y tế. Nếu có thể, hãy tự cách ly và tránh tiếp xúc gần với người khác. Hãy rửa tay thường xuyên và thực hiện các bước liệt kê trên đây để bảo vệ người khác khỏi nhiễm bệnh. Cán bộ y tế của bạn sẽ lấy mẫu để xét nghiệm cho bạn để bạn có thể được chăm sóc phù hợp.

Có vắc xin phòng bệnh đậu mùa khi không?

Hiện đã có một số loại vắc xin phòng bệnh đậu mùa cũng mang lại khả năng bảo vệ ở mức độ nhất định chống bệnh đậu mùa khi. Một loại vắc xin mới hơn đã được phát triển để phòng bệnh đậu mùa (MVA-BN – còn gọi là Imvamune, Imvanex hoặc Jynneos) đã được phê duyệt vào năm 2019 để sử dụng trong phòng ngừa bệnh đậu mùa khi và hiện chưa được phổ biến rộng rãi. WHO hiện đang làm việc với nhà sản xuất để nâng cao khả năng tiếp cận. Những người đã được tiêm phòng bệnh đậu mùa trước đây cũng sẽ có khả năng bảo vệ ở mức độ nhất định chống bệnh đậu mùa khi. Vắc xin gốc phòng bệnh đậu mùa hiện không còn được cung cấp cho công chúng và những người dưới nhóm tuổi 40 – 50 hầu như chưa được tiêm phòng do công tác tiêm phòng bệnh đậu mùa đã chấm dứt vào năm 1980 sau khi bệnh này trở thành bệnh đầu tiên được thanh toán. Một số nhân viên phòng xét nghiệm hoặc cán bộ y tế có thể đã được tiêm phòng bằng một loại vắc xin đậu mùa được sản xuất gần đây hơn.

Có phương pháp điều trị bệnh đậu mùa khi không?

Triệu chứng của bệnh đậu mùa khi thường tự hết mà không cần điều trị. Điều quan trọng là cần chăm sóc nốt ban bằng cách để chúng tự khô nếu có thể hoặc băng lại bằng gạc ẩm để bảo vệ vùng bị tổn thương nếu cần thiết. Tránh chạm vào bất cứ chỗ đau nào trong miệng hoặc mắt. Có thể súc miệng và nhỏ mắt với điều kiện là tránh sử dụng sản phẩm có chứa cortisone. Globulin miễn dịch ở người (Vaccinia Immune Globulin – VIG) được khuyến cáo sử dụng trong các ca bệnh nghiêm trọng. Một loại thuốc kháng vi rút đã được phát triển để điều trị bệnh đậu mùa (tecovirimat, có tên thương mại là TPOXX) cũng đã được phê duyệt để điều trị bệnh đậu mùa khi vào năm 2022.

Hiện ở đâu trên thế giới có nguy cơ mắc bệnh đậu mùa khi?

Từ năm 1970, các ca bệnh bệnh đậu mùa khi ở người đã được báo cáo tại 11 quốc gia Châu Phi – Benin, Cameroon, Cộng hòa Trung phi, Cộng hòa Dân chủ Công Gô, Gabon, Bờ biển Ngà (Côte d'Ivoire), Liberia, Nigeria, Cộng hòa Công Gô, Sierra Leone, và Nam Sudan.

Thỉnh thoảng xảy ra ca bệnh ở các nước không có bệnh lưu hành. Các ca bệnh này thông thường được báo cáo ở những người đã di chuyển đến các nước có lưu hành bệnh. Một ổ bùng phát dịch xảy ra do tiếp xúc với động vật đã bị nhiễm bệnh từ động vật có vú nhỏ khác được nhập khẩu.

Trong tháng 5 năm 2022, nhiều ca bệnh đậu mùa khỉ được ghi nhận ở một số nước không có bệnh lưu hành. Điều này không phải là điển hình của các xu hướng trước đây của bệnh đậu mùa khỉ. WHO hiện đang làm việc với tất cả các nước bị ảnh hưởng để tăng cường giám sát và cung cấp hướng dẫn về việc làm thế nào để ngăn chặn sự lây lan của bệnh và cách chăm sóc những người bị nhiễm bệnh.

Chúng ta biết gì về tình hình bùng phát bệnh đậu mùa khỉ ở một số nước trong tháng 5 năm 2022?

Một số nước nơi bệnh đậu mùa khỉ không lưu hành đã báo cáo ca bệnh trong tháng 5 năm 2022. Cho đến ngày 19 tháng 5 năm 2022, các ca bệnh được báo cáo từ hơn 10 quốc gia tại các khu vực không lưu hành bệnh. Hiện các ca bệnh mắc thêm đang được điều tra. Để biết thông tin mới nhất, xin truy cập [tại đây](#).

Ngoại trừ các ca bệnh được báo cáo rải rác ở những người di chuyển từ các nước lưu hành bệnh, các ca bệnh tại xuất hiện các khu vực không lưu hành bệnh và không liên quan đến việc di chuyển từ các nước lưu hành bệnh đều không điển hình. Tại thời điểm hiện tại (đến tháng 5 năm 2022) chưa có mối liên hệ rõ ràng giữa các ca bệnh được báo cáo và việc di chuyển từ các nước lưu hành bệnh và không có mối liên hệ nào với động vật nhiễm bệnh.

Chúng tôi hiểu rằng ổ bùng phát này là đáng lo ngại đối với nhiều người, đặc biệt là những người có người thân đã bị nhiễm bệnh. Điều quan trọng nhất ngay lúc này là chúng ta cần nâng cao nhận thức về bệnh đậu mùa khỉ ở những người có nguy cơ nhiễm bệnh cao nhất và cung cấp tư vấn về cách hạn chế sự tiếp tục lây lan giữa người với người. Điều cần thiết là không ai được có thái độ kỳ thị với bất cứ ai bị nhiễm bệnh này. WHO hiện đang hỗ trợ các quốc gia thành viên về các hoạt động giám sát, chuẩn bị và ứng phó với dịch bệnh đậu mùa khỉ tại các nước bị ảnh hưởng.

Nghiên cứu đang được thực hiện tại các nước bị ảnh hưởng để xác định nguồn lây nhiễm của từng ca bệnh được ghi nhận, và các hoạt động cung cấp dịch vụ chăm sóc y tế và hạn chế sự tiếp tục lây lan của bệnh.

Sự cố này có nguy cơ sẽ trở thành dịch bệnh lớn hơn không?

Bệnh đậu mùa khỉ thông thường không được coi là có tính truyền nhiễm cao vì phải có tiếp xúc vật lý gần gũi với người có nguy cơ làm lây nhiễm (ví dụ, tiếp xúc da) để gây lây nhiễm giữa người với người. Nguy cơ đối với toàn cộng đồng là thấp. WHO hiện đang ứng phó với dịch bệnh này với mức độ ưu tiên cao nhằm tránh tiếp tục lây lan; trong nhiều năm nay, WHO đã coi bệnh đậu mùa khỉ là một mầm bệnh quan trọng. Các ca bệnh mà chúng ta hiện đang chứng kiến không mang tính điển hình của dịch bệnh đậu mùa khỉ vì không có báo cáo về lịch sử di chuyển từ các nước lưu hành bệnh hay động vật được xuất khẩu từ các nước lưu hành bệnh. Việc xác định cách thức lây truyền của vi rút và cách bảo vệ được nhiều người hơn tránh bị lây nhiễm là một ưu tiên đối với WHO. Nâng cao nhận thức về tình hình mới này sẽ giúp ngăn chặn sự tiếp tục lây truyền của bệnh.

Đâu mùa khỉ có phải một bệnh lây truyền qua đường tình dục không?

Bệnh đậu mùa khỉ có thể lây truyền từ người này sang người khác thông qua tiếp xúc vật lý gần gũi, bao gồm cả tiếp xúc tình dục. Hiện chưa biết bệnh đậu mùa khỉ có thể được lây truyền qua đường tình dục hay không (ví dụ, thông qua tinh dịch hay dịch âm đạo), nhưng việc tiếp xúc trực tiếp da với da bị tổn thương trong hoạt động tình dục có thể làm lây truyền vi rút.

Nốt ban của bệnh đậu mùa khỉ đôi khi được tìm thấy ở bộ phận sinh dục và miệng, có nhiều khả năng góp phần cho sự lây truyền trong quá trình quan hệ tình dục. Tiếp xúc miệng với da, vì vậy, cũng có thể gây lây truyền bệnh trong trường hợp có tổn thương da hoặc miệng.

Nốt ban của bệnh đậu mùa khỉ có thể giống với một số bệnh lây truyền qua đường tình dục bao gồm bệnh do vi rút herpes và bệnh giang mai. Điều này có thể giải thích tại sao

một số ca bệnh trong đợt bùng phát dịch hiện nay đã được phát hiện ở nam giới đến khám tại các phòng khám sức khỏe tình dục.

Nguy cơ bị nhiễm bệnh đậu mùa khỉ không hạn chế ở người có quan hệ tình dục hoặc người quan hệ tình dục đồng giới nam. Bất cứ ai có tiếp xúc vật lý gần gũi với người có nguy cơ lây nhiễm đều có nguy cơ nhiễm bệnh. Bất cứ ai có triệu chứng có thể là bệnh đậu mùa khỉ cần tìm kiếm lời khuyên của cán bộ y tế ngay.

Người quan hệ tình dục đồng giới nam có nguy cơ mắc bệnh đậu mùa khỉ cao hơn không?

Bệnh đậu mùa khỉ lây truyền từ người sang người qua tiếp xúc vật lý gần gũi. Nguy cơ bị nhiễm bệnh đậu mùa khỉ không hạn chế ở người có quan hệ tình dục hoặc người quan hệ tình dục đồng giới nam. Bất cứ ai có tiếp xúc vật lý gần gũi với người có nguy cơ làm lây nhiễm đều có nguy cơ nhiễm bệnh. Bất cứ ai có triệu chứng có thể là bệnh đậu mùa khỉ nên tìm kiếm lời khuyên của cán bộ y tế ngay. Những người này bao gồm cả người có mối liên hệ với các cộng đồng nơi đã có ca bệnh được báo cáo.

Một số ca bệnh đã được báo cáo từ các nước không có lưu hành bệnh đã được ghi nhận ở người quan hệ tình dục đồng giới nam. Các ca bệnh này được xác định tại các phòng khám sức khỏe tình dục. Nguyên nhân mà hiện nay chúng ta được nghe nhiều báo cáo về ca bệnh đậu mùa khỉ trong cộng đồng người quan hệ tình dục đồng giới nam có thể là do hành vi tìm kiếm dịch vụ chăm sóc sức khỏe (HSB) một cách tích cực trong nhóm dân cư này. Nốt ban của bệnh đậu mùa khỉ có thể giống với các bệnh lây truyền qua đường tình dục bao gồm cả bệnh do vi rút herpes và bệnh giang mai. Điều này có thể giải thích tại sao các ca bệnh này được phát hiện tại các phòng khám sức khỏe tình dục. Rất có thể là khi chúng ta hiểu biết nhiều hơn về bệnh này, chúng ta có thể phát hiện ca bệnh trong cộng đồng lớn hơn.

WHO ứng phó như thế nào đối với những tin nhắn kỳ thị lưu truyền trên mạng với bệnh đậu mùa khỉ?

Chúng tôi đã nhìn thấy những tin nhắn kỳ thị đối với một số nhóm người xung quanh đợt bùng phát bệnh đậu mùa khỉ này. Chúng tôi muốn khẳng định rằng điều này là không

đúng. Trước hết, bất cứ ai tiếp xúc vật lý gần gũi dưới bất cứ hình thức nào với người mắc bệnh đậu mùa khi đều có nguy cơ, bất kể họ là ai, họ làm gì, họ lựa chọn quan hệ tình dục với ai hay bất cứ yếu tố nào khác. Thứ hai, người kỳ thị do mắc bệnh đều không thể chấp nhận được. Kỳ thị chỉ có thể làm cho mọi việc xấu đi và cản trở chúng ta trong nỗ lực chấm dứt dịch bệnh một cách nhanh nhất có thể. Chúng ta cần vận động tất cả cùng nhau hỗ trợ bất cứ ai đã bị nhiễm bệnh hoặc những ai đang giúp chăm sóc người không khỏe mạnh. Chúng ta biết cách ngăn chặn bệnh này và làm thế nào để tất cả chúng ta có thể bảo vệ bản thân và người khác. Kỳ thị và phân biệt đối xử không bao giờ có thể chấp nhận được và không chấp nhận được đối với dịch bệnh này. Tất cả chúng ta đều cùng chung một cuộc sống này.

Tại sao bệnh này được gọi là “đậu mùa khi”?

Bệnh này được gọi là bệnh đậu mùa khi vì bệnh được phát hiện lần đầu tiên ở những đàn khỉ được nuôi để nghiên cứu vào năm 1958. Sau đó bệnh mới được phát hiện ở người vào năm 1970.